

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narečnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 17.

V Ljubljani, 1. septembra 1874.

Tečaj XV.

Veljava učiteljeva pri učencih. *)

Nahajajo se učitelji, kateri pri naj boljši volji in ukljub obilnemu granjanju in kaznovanju v svoji šoli ne morejo ohraniti pravega reda in miru. Drugi si pa brez posebnega prizadevanja prav lahko napravijo mir in red. Kaj je temu vzrok? Naj večkrat manjka unim veljave in spoštovanja, a tem pa ne. Ker se v sedanjih dobi pogostoma slišijo pritožbe, da veljavnost učiteljeva čedalje bolj hira, treba je pomisliti, da brez strahovanja si ne moremo misliti uspešne izreje. Ravno to pa je, kar učitelja napotuje in sili, da večkrat premišljuje: v čem pa je prava veljavnost učiteljeva in na kaj se naslanja? V navadnem življenju se govori in določuje o veljavnosti in važnosti zakonov v državi. Pod tem se sploh razumeva, da je zakon nekaj gotovega; podložni so dolžni spolnovati ga; važnost postave zagotavlja ji moč in obstanek. Dalje se tudi govori o veljavnosti pri vedah in umetnijah. S tem naznanujemo, da je rabsodba izverstnega učenjaka ali strokovnjaka mimo rabsodbe drugih veljavnejša, tedaj boljša, prava in merodajavna. Tudi se govori o veljavi kake osebe, ter se s tem naznanja posebno spoštovanje in čislanje osebe zaradi njenih osebnih lastnosti in odličnosti v primeri s sodremeniki; ta veljava je včasih tako velika, da se ji drugi podveržejo brez premisljka. S kratko: veljavnost znači na prave prednosti se naslanjajoče spoštovanje nasproti drugim, kar je povod, da rabsodbam, ukazom ali zahtevam veljavnega možaka vsikdar pri-

*) Priobčujemo ta spis našega čast. gsp. dopisovalca. Svoje misli o tem smo že povedali; a povdarjamo še enkrat: tačas, ko se napada ali zanikuje veljava, ki je katoličanu naj večja, namreč cerkvena veljava, peša in hira tudi veljava dež. in duh. gosposk, starišev in učenikov; tu prej, tam kasneje, kakor koli je že. Vr.

terjujemo in jih djansko izveršujemo. Kaj pa razumevamo pod veljavo učiteljevo v šoli? Zdi se nam, da je pod tem imenom združena troja veljava, kar hočemo nekoliko pojasniti.

Znano je, da ni družbe brez zakonov. Toraj tudi šola, kakor takšna ni brez zakonov in zato velja tudi v prvi versti strah, mir in red. Z ozirom na učence je učitelj uteleseni zakon. Otrok še ne ve nič od državnih zakonov i. t. d. Vse kar ve, in po čemur se ravna, zapopadeno je v besedah: „Učitelj so rekli!“ Naj višja oblast v državi je tista, ki zakone stavi, jih varuje in skerbi, da se spolnujejo, ki prestopke zavrača ali po zasluženju kaznuje. Ravno ta pravica v šoli pripada učitelju: tudi učitelj zastopa postavu, ter mora imeti v njeno zverševanje moč in oblast. Ukazi in naredbe so vsikdar nedotaknjeni, samovladar je v šoli. Otrok, dokler se ne razvadi, to dobro spoznava in čuti; po tem ravna in svoje dejanje in nehanje opravičuje z besedami: „Učitelj so rekli“. Iz tega, da učenec vidi nad učiteljem tako rekoč utelesen zakon, ter ga spozna za nositelja in izveršitelja zakonov, izvira učitelju veljava in spoštovanje; učitelj mora pa tudi skrbeti, da ohrani ta nazor o svoji osebi pri učencih. Mogoče, da se to kaki miločetni materi preostro dozdeva, ker ona več pričakuje od ljubezni kakor od postavnosti; a treba je pomisliti, da bode otrok svojega učitelja ljubil le takrat, kedar ga bode ubogal. Ako bi pa kateri oče nad tem celo videl, da se mu krivica dela, naj vendar ne prezira, da ne prevelika ostrost, ne slabotna blagodušnost, niti omahljivost učitelju, kot zastopovalcu postave, ne daje veljavnosti, ampak vse kaj drugega, kar pa razjasnimo še pozneje.

Kakor pri postavah, tako naj bode tudi učitelj otroku veljava (autoritêta) na polji vednosti, učenosti in znanosti. „Učitelj so rekli,“ pravi dostikrat otrok, opravičevajê svojo terditev v katerikoli stvari. Učitelj je učencem neznoten. Zato dostikrat učitelja sprašujejo o rečeh, na kar jim skoraj ni mogoče ali ni pristojno odgovarjati. Otroci se sčasoma navadijo, da o rečeh navadno tako mislijo, in jih tako ogledujejo, kakor te učitelj v šoli jim razjasnuje, t. j. otroci spoznavajo reči in stvari prav le po učitelju. Otrok pričakuje, da mu bo učitelj vselej pravico in resnico povedal, ker on to vse ve. Pri vseh takih in enakih okoliščinah čuti otrok dušno prednost učiteljevo, ki je njemu merodajalna.

Veljava učiteljeva učencem nasproti opira se toraj na omenjeno dvoje, na postavu in učenost. Da pa vsem zahtevam, kar se tiče reda in strahovanja, zadostuje, mora se tema dvema pridružiti še tretja veljava, kar hočemo imenovati osebnost učiteljevo. „Tako so učitelj rekli, tako tudi delajo“, pravi otrok misleč, da učitelj vse prav reče in tudi stori. Nad učiteljem gleda vzor pravičnosti in popolnomasti. Toda ta veljava naj se ne zamenjuje z veljavo, ki izvira iz postavnosti in resničnosti, dasiravno resničnost in pravičnost tudi simkaj spada. Kaj se vse pod veljavo

osebe razumeva, to ni prav lahko izreči? Navadno se pod tem pojmom razumeva skupnost znamenj in lastnosti, ktere ločene druga od druge se ne dajo enostranski opazovati, in presojevati. Odrasli pripisujemo tako veljavnost navadno onemu, ki v vseh okoliščinah, kar je moč, pravo zadene.

Naj bolje bi se zna biti to svojsto imenovalo „takt“ t. j. dar, ki je podeljen nekaterim ljudem, da v gotovih okoliščinah drugim osebam nasproti izvolijo in določijo to, kar je v takih razmerah naj pripravnejše. K temu pa spada „stori pravo“, potem pa „stori dobro“, ker gre dobro ločiti od prava, na katero se rzsodba nanaša. Ljudstvo sploh pravičnemu in modremu pripisuje veljavnost. Ako sedaj vse, kar smo rekli, obrnemo na učitelja, bi rekli, da s pedagogičnim taktom dobro dela tisti, ki v vseh primerljajih prav ravna. Ako učitelj tako dela, potem mora veljati otrokom za uteleseno nravnost. Dasiravno otrok še vselej ne more zapopasti, zakaj je to, kar učitelj stori, pravo in dobro, vendar le čuti, da je tako! Dostikrat si pa učitelj pridobi veljavo kar na enkrat; kako in s čim? S svojo možato osebo in takim vedenjem, s prijazno-resnobnim pogledom, lepodonečim glasom, kratko: zunajnost človekova tudi dostikrat obilno pripomore k veljavnosti in čislanji. Se ve, da si učitelj tega ne more sam dati; a tudi naj se nikar ne pozabi, da zunajna prikazen ne more veljave, ki iz nje izvira, stanovitno ohraniti, ako se z njo ne druží poprej imevano.

Ako tedaj vse skupaj vzamemo, mishimo si pod učiteljevo veljavo: zakonitost, vednost, pravičnost, doslednost, nravnost in poslednjič njegovo osebnost. Iz tega se lahko razumeva to, na kar se veljavnost naslanja; pridobiva si jo učitelj, ako svoj stan in poklic od omenjenih strani ogleduje in temi primerno ravna. Učitelj, namestovalec postave, mora imeti oblast in moč, da jo zveršuje, ako se postava prelomi, mora nastopiti svarjenje, žuganje in kazen. Učitelj toraj skerbi, da šolska postava in red ob veljavo ne pride, povsod naj zahteva natanjčno pokorščino in nepokorščine naj ne pripušča! Izreja naj z ljubeznijo, nagibuje z resnobnostjo, kaznuje pa z ostromtjo, ne da bi se pokazal terdoserčnega ali celo neusmiljenega! Vselej naj bode pravičen, varuje naj se pristranosti in slabotne dobrodušnosti! Zlate poti naj ne zapušča in veljave naj si je v svesti. Ker velja učitelj učencu za merodajno znanost in modrost, zato naj učitelj to zaupanje nikoli v zlo ne rabi! Otroci imajo dober spomin. Zmotiti se, je človeško, zato pa naj se zmota nikdar ne prekriva! Otroci dobro čutijo. Bodi toraj vselej resničen in umeven! Učitelj naj ravna vselej dosledno, to pa naj doseže s tem, da je sam do sebe oster, učence naj pa opazuje in razsoja brez predsodkov. Nikdar naj otroci ne zapazijo kaj nespodobnega, kaj nelepega nad učiteljem, bodi si v besedi ali v djanji. Ni geršega za učitelja, kakor, če nespodobno razgraja, zmerja in se jezi. Dostikrat podere in uniči en sam pregrešek in prestopok

večletno težavno delo. Učitelj naj bode toraj pred vsem brez madeža, nravstven in izversten v vsakem obziru: kdor zahteva spoštovanje, naj se tako obnaša da ga zasluži; stan in služba sama ob sebi človeku še ne daje veljave.

Govekar.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XVII.

Kakor katoliška cerkev sploh, tako se je katoliška šola posebej od l. 1855 lepo dvigala po naših krajih, in med predmeti, ki so se v njej gojili, bilo je tudi petje. Prijazno so se shajali pri dekanih duhovni in neduhovni učitelji ter posvetovali o napredovanji šolskem. Vsled takega posvetovanja je prišel v Danico l. 46—49 krasen spis: Petje v naših ljudskih šolah. Poleg pomenkov ob učeniškem shodu na Verhniku spisal P. Hicinger — nekaj naprošen, nekaj primoran — bi človek djal. — Slovenski narod je že kdaj rad pel, skazuje v njem Podlipski jako izverstno po slovstveni zgodovini staro - in novoslovenski; slovenski narod pa še vedno rad prepeva; kakošne pesmi naj se rabijo pri šolskem petji, in od kod se bodo jemale takošne pesmi za petje cerkveno in petje domače; in ali bi bile rabiti še stare pesmi domače? — „Prav bi bilo, de bi se dobre stare pesmice zmed drugih nepripravnih ali napačnih v posebne bukvice odbrale, in nekoliko popilile; tudi napevi bi se ne smeli v nemar pušati, ker so narodovi in dostikrat prav lepi. De se naše ljudstvo bolje izобрази, ni potreba mu vsiga njegoviga jemati in mu le noviga dajati; ali kakor je latinski pregovor, „tabula rasa“ delati, vse postergati, de bi se po tem nov' obraz delal. Toliko ložje bo ljudstvo pridobiti, ako se do njegove stare lastine kaže spoštovanje; toliko raji bo po tem tudi kaj noviga sprejelo, ali se kaj boljšiga dalo učiti. Treba je pa med starimi pesmimi previdno odbirati, zakaj v pesmi, ki je na prvi videz pobožne podobe, zamorejo tudi napačnosti biti . . . Zatorej ne bo napačno, de duhovni pastirji in šolski učeniki mladosti ne opominjajo samo s sploh besedo, da naj ne poje slabih, malovrednih, grešnih pesem; ampak naj take napačnosti po potrebi tudi posebej pokažejo, de se tako vse odverne, kar bi utegnilo dobri sad petja ugonobiti“.

Sam dober pesnik je čislal poezijo narodno, in nabirati ter na svetlobo dajati jel v Zg. Danici l. 1857: Pobožne narodne pesmi. Nabral v Verhniški okolici, nekoliko poravnal in za poskušnjo dal P. Hicinger, in sicer l. 4: Od žalostne gore poleg Preserja; l. 10: Hvala za božje do-

brote; l. 21: Sreča svete maše; l. 28: Deviški venček; l. 30: Nečimernost človeška, s katero se vjema „Posvetna nečimernost“, ki jo je poleg latinške nekega Jezuita: „Qui mundum probe noscit, de mundo nihil poscit“ — poslovenil J. Holzapfel, priobčil pa 1858 l. 3 Hicinger; l. 31: Juterna. — Da se vsaj nekoliko spozná, koliko ceno imajo te narodne pesmice, naj se ponatisnete tu le dve, in sicer:

Sreča svete maše.

Leži, leži ravno polje,
 Čez polje bela steza gre,
 Po stezi pobeč gre vesel,
 Si lepe pesmice je pel.
 Marija ga je srečala,
 Prijazno je vprašala ga:
 »Zakaj si, pobeč, tak vesel,
 Kaj lepe pesmice si pel?«
 »Zakaj bi jez vesel ne bil,
 Ker sem pri sveti maši bil.
 Sim v duhu vidil Jezusa,
 Premiliga Zveličarja.
 Sim vidil pet njegovih ran,
 In prebodeno desno stran.
 Pri sveti maši vsaki čas
 Daruje Jezus se za nas.
 On je milostniga serca,
 Kar ga prosimo, vse rad nam da.«
 Prosimo ga za sveti raj,
 Ti, mili Jezus, nam ga daj!

Juterna.

Oj sveti, sveti beli dan,
 De pride Jezus, kralj močan,
 S presveto svojo Materjo,
 Z Marijo, rožo zvoljeno.

Že petelinčki pojejo,
 Nam beli dan sporočajo,
 Pod nebam ptice letajo,
 In beli dan pozdravljajo.
 Po morji ribce plavajo,
 Se v beli dan ozirajo.

Na polji rožce rastejo,
 Se v beli dan razcvetajo,
 Angelčki Bogu spevajo,
 Za beli dan ga hvalijo.
 Oj sveti, sveti beli dan,
 De pride Jezus, kralj močan,
 S presveto svojo Materjo,
 Z Marijo, rožo zvoljeno.

Razun teh so v istem tečaju l. 24: Predpevi za sv. Rešnjje Telo, iz lat. poslovenil P. Hicinger. Peti se zamorejo po napevih G. Riharja za antifone „O sacrum convivium“ in „Da pacem Domine“; l. 40: Od sv. serca Marije Device (Poleg nemšk.).

Po Novicah pa je l. 1857 st. 75—81 spisoval: I. Jezikoslovne in zgodovinske drobtinice v posebnih razdelkih, in sicer 1) Ali „Kranjsko“ ali „Krajnsko“? 2) Koliko raznih rodov je med Slovenci? 3) Ptujščine ne po sili razlagati za slovenščino. 4) Ptujščine ne po sili deržati v slovenščini. 5) V kakošni obliki rabiti imena ptujih krajev? — II. Čertice iz kmetijske zgodovine naših krajev, in sicer 1) Živinska kuga krog leta 50 pred Kristusom, in 2) Poljodelstvo in vino-reja o rimskem času. Pervo popisuje nekoliko po Virgil. Georgic. l. III. v. 469 etc. na pr.:

»Zimski pogóstni vihár res tako ne dere po morji,
 Kakor po kužnih bolezen oblast med živinico dela;
 Zleg ne popada živál le po samem; vsa létenska čeda,
 Staro in mlado, miní kar ob enem, vse pleme do konca.
 Vedi, ko clovek ozre se do zračnih Planin in po gričih

V nóriške terdne gradove, in v japiški svet o Timavu,
Zdaj ko minulo je let že obilno, so še zapuščene
Trate pastirske, in prazni so logi široko in dolgo.◀ —

III. Kakošne meje je imela Kranjska v raznih časih l. 85—88 in sicer 1) Kranjska v starem času, 2) v prvi dobi srednjega veka, 3) v drugi dobi srednjega veka, in 4) v novejšem času, s vnovičnim razlaganjem pisave „Kranjska ali Krajnska“, vzlasti z ozirom na tedanje razprave Terstenjakove in Poženčanove (Cf. Jezičn. III. 1865).

Neutrudljivo je deloval Podlipski na domačem slovstvenem polji; posebno rad je preiskoval zgodovino, in kar je D. Terstenjak tako hrabro obdelovati jel starožitnosti slovanske, v nemala sta se vedno bolj sloveča pisatelja. To spoznavši jima iskreni dr. Lovro Toman v Novicah 1857 l. 27 zapoje na slavo: Terstenjak-u in Hicinger-ju! — Kakor Zgodovinska — je tudi Kmetijska družba, kateri je bil Hicinger ud že od l. 1849 ter z besedo in s pisanjem pospeševal njen stan, l. 1858 v občnem zboru hvalno pripoznala blagovito njegovo delovanje; predsednik jej je bil takrat F. Terpinec, tajnik pa dr. Jan Bleiweis. — Pa tudi zunaj Slovenije so čislati jeli njegove znanstvene zasluge, in „Društvo za povjestnico i starine Jugoslavenah“ ga izvoli za svojega častnega družnika ter mu pošlje naslednje slavnostno pismo:

Gospodine Župniče!

Ravnateljstvo ovoga društva izpunjuje svoju najugodniju dužnost, kada Vam javlja, da je velika skupština dne 18. veljače 1858 držana Vas jednoglasno počastnim članom istoga društva imenovala; s toga Vam dakle isto ravnateljstvo s velikom radošću šalje društvenu povelju i sve knjige, koje je društvo izdalo, te Vas najponiznije prosi, da istomu društvu u pomoć biti izvolite.

U Zagrebu dne 28. veljače 1858.

Ivan Kukuljević,
Načelnik.

Jul. Borovečki,
Tajnik i Blagajnik.

Gospodinu Petru Hicingeru, župniku pod Lipom.

Kako je spodbudilo to poslavljenje Podlipskega, vidi se iz tega, da je spisal koj poseben spis „O krajini Žumberski“, ki se nahaja v V. Knjigi str. 218—221 v „Arkiv za jugoslavensku povjestnicu“ l. 1859. —

Za l. 1857 in 1858 dá na svetlo J. Lenček, kaplan v Žiréh, kolar v poduk in kratek čas z naslovom Slovenski Romar, in v obeh si pridobi za sodelovca marljivega Hicingerja, kateri pokloni I. spis: Aposteljni slovenske zemlje, str. 10—23 in sicer 1) S. Marka in s. Hermagora, 2) s. Pavlin, s. Virgili s sv. Modestam, 3) s. Ciril in s. Metodi, 4) škofa Martin Prener in Tomaž Krén z znamenito glasilko svojo: „Terret labor, aspice praemium“ t. j. „Te straši hudo delo: — Plačilo,

glej! bo imelo;" in str. 60—70 sostavek Zgodbe ljubljanskiga mesta: II. pa poleg pobožnih narodnih pesmic iz Verhniške okolice „Hvala Božja in Deviški venček“ spis: Sveti mučenci slovenske zemlje str. 8—18, ki so: Sv. Hilari in sv. Tacian; sv. Maksimilian in s. Viktorin; s. Kvirin in s. Maksim; s. Servul in s. Just; in izverstni popis Ljubljansko močvirje str. 59—72, ki so ga ponatisnile tudi Novice l. 101—104.

Kadar je dr. Bleiweis sostavljal Slovenske berila za nižo gimnazijo, pomogel mu je koj Hicinger z nekaterimi po drugih čitankah prestavljenimi spisi, na pr. l. 1850 v I. „Kamčadalski psi, Povodni ali Nilski konj, Berkasti sér, Natopir“; v II. l. 1852 „Piber, Kenguruja“. Tudi v naslednje berila sta Bleiweis in Miklosič sprejela nekaj njegovih že znanih sostavkov in pesmic. — Kar tiče šolske knjige, jih je vlada sama večkrat izročevala Hicingerju sedaj v pregled ali popravo, sedaj v prestavo proti dostojnemu darilu, p. l. 1853 Oest. Vaterlandskunde; l. 1854 Uebungsbuch z. Rechnungs-, Unterricht f. 2. 3. Class.; l. 1855 Methodik des Kopfrechnens; l. 1856 Oest. Geographie itd. — Da je v Mitth. des histor. Vereins tudi l. 1856 —59 marljivo pisaril, se vé; največ stvari, ktere je drugod obravnaval po slovenski, na pr.: Bischof Andreas v. Krain; Römerstädte in Krain; alte Grabsteine, Manuscripte, Urkunden; Capitel v. Cividale: Mithrasgrotte; Bischöfe v. Aemona; Valvazor; d. politisch. Verhältnisse Krains im Mittelalter I.—III. itd. — Ker je v Dunajskem cerkvenem časniku l. 1857 prigovoril nekdo, da je Valvazor bil protestant, se nejevoljen in žalosten ponese zanj v Dan. l. 52: Je bil Valvazor protestant? — In v Nov. l. 1858 št. 47 ponovi v: Prošnja za Valvazorja, naj se naznani, kaj je zapisanega o smerti njegovi l. 1693 v Kerškem in o pokopu v Mediji (Galleneegg). — Da je bil katoličan, skažejo Drobtinice l. 1863. —

Kadar je ranjki knez Anton Alojzij velel, naj se vnovič primer-no posloveni sv. pismo z razlaganjem po Aliolitu, in je 1855 izročil vredovanje tedanjemu duhovnemu vodniku J. Volcu, poprijel se je velikega dela vesel in brati je med sodelavci v predgovoru str. XIV. tudi Peter Hicinger, fajmošter v Podlipi. Spisal pa je v to preimenitno delo, ktero je v VI. zvezkih od l. 1856 do 1863 prišlo popolnoma na svetlo, razlaganje k listu sv. Pavla do Rimljanov in k Razodenju sv. Janeza aposteljna; prestavo in razlago III. in IV. Bukev Kraljev, ter I. in II. Kroniških Bukov (Zv. II. str. 196 — 458). Koliko truda je Podlipskega stalo to obširno delovanje!

Kadar so severni Slovani l. 1857 se vzbujati jeli, da hočejo slovesno praznovati tisučletni spominj slovanskih aposteljnov ss. Cirila in Metoda in so po Drobtinical, Novicah in drugih knjigah o tem pisariti jeli Slovenci, oglasi se l. 1858 Hicinger v Danici ter spiše l. 7. 8: Koliko je djanje ss. Cirila in Metoda segalo med Slovence — po

znanstvenih virih starih in novih. — L. 25 kaže Nekaj o djanji Svetnikov, da je nektero njihovo djanje jasno in brez dvombe dobro, toraj v enakih okolišinah po stanu in poklicu v posnemanje; nektero v prejšnjem stanu slabo in pregrešno, toraj človeku ni posnemati, ne se z njim zagovarjati; nektero se na prvi videz ne razsodi lahko, ali gre celoma na dobro stran ali ne, toraj ne sme biti posnemanje naglo, pa tudi ne nagla hvala ali sodba. — Izmed pesmi se nahaja v l. 5 stara popravljena Solze nad terpečim Jezusam (Oko jokaj, serce pokaj — Od velike žalosti! itd.) in l. 6 tudi popravljena Miserere; l. 10 Predpevi od Marije Device iz latinskega, ter Odgovori pri lavretanskih litanijah; l. 18 Marija Kraljica angelska, in l. 19 K Marii pomočnici (O Marija, ti pomagaj nam!); l. 20 pa Hvala sv. Rešnjiga telesa, vse tri poslovenjene iz nemškega. V razgled naj se ponatisne tu poslednji predpev od Marije Device, in sicer:

Od sv. Trojice do adventa.

Češena si, Kraljica ti,
Češena, Mati milosti:

Življenje naše, up, sladkost!
V te kliče ubogi Evin rod,
Zdihuje v te, jokaje tod,
V dolini mnogih solz, bridkost.

Oj, pomočnica naša ti,
Obneri milostne oči,
In nam pokaži Jezusa.
Pokaži sad svoj prečešen,
Ko revni čas bo iztečen,
Devica mila, sladka vsa!

Hvala sv. Rešnjiga telesa.

Plav' nebo, vse svetlo,
Koljko zvezdic šteješ ti?
Ni jih znat' — toljkokrat
Bod' češen svet zakrament.

Božji svet, zal razpet,
Koljko prahov šteješ ti?
Ni jih znat' itd.

Zlat' polje, rast travé,
Koljko bilik šteješ ti?
Gojzd zelen, lep beršen,
Koljko vejic šteješ ti?

Siv' morje, zbor vodé,
Koljko kapljic šteješ ti?
Solnčni svit, ognjevit,
Koljko žarkov šteješ ti?

Večni čas, dolgi čas,
Koljko uric šteješ ti?
Ni jih znat' — toljkokrat
Bod' češen svet' zakrament.

V o d a.

(Dalje.)

Kdo se boče tedaj čudil, da je voda, ta kiselčeva sestava, ki se povsod razprostira, in ne pokriva samo dveh tretjin naše zemlje, ampak sestavlja tudi velik del zemlje in stvari na nji, naj močnejša posredovalka, po kateri pridejo spremembe in se rodi vse življenje in gibanje na našem planetu. Naj novejša geologična preiskovanja so do dobrega pokazala, da je voda pri izobražbe zemlje preobladala. Sploh je sedaj ta misel, da je stvaritev zemlje bolj pripisovati vodenim silam, kakor ognjenim. S gotovostjo ne vemo le to, da so se tisti neznanski skladi škerlovja,

sivca, jurasa, krede v vodi sesedli, ampak imamo tudi tehtne vzroke, da je nekatero kamenje, n. p. granit, ki je tako zelo razširjen in ki je zmes drugega kamenja iz kremenove persti, od katerega so do naj-novejših časov terdili, da je nastal po ognji, izrodek vodenih izobražeb. Sedaj le še trahit, basalt in lavo štejejo med ognjene izrodke.

Ako pa tedaj vodi pri izobražbi našega planeta gre prvo mesto, je pa zopet voda vzrok prememb na poveršji zemlje, od katerih nam pove zgodovina, in ki se še sedaj gode. Zemlja pri Nilovem raztočji je nastala po večjem v zgodovinski dobi po nanosih Nila, in še danes se narejajo naplavine pred našimi očmi. Potoki in reke tergajo in rušijo od gorâ in dolskih robov, po katerih teko, večje ali manjše kosove takisto, kakoršen je svet in kakor voda pada. Odkrušeno drobi in vali se, ter ostaja tam, kjer voda mirneje teče, in nareja se ali sipa ali prod. Tako se višave gôr po času znižujejo in dólí napolnujejo. Morski valovi tudi s svojo deročo silo spreminjajo obrežje. Središče zemlje odporuje (reagira) zemljini skorji in poveršju, in poglavitno to učini prožljivost (Spannkraft) vodene pare. Ta prožljivost meče z neznansko silo tekočo lavo iz žrela ognjenikov in napravlja čudovite potrese. L. 79. po Kr. je Vezuv cvetoča mesta Herkulanum in Pompeji zasul z vulkanskim pepelom; strašni potres, ki se je čutil 700.000 zemljepisnih milj je razdjal Lisabono l. 1755; lepo mesto Karakas v južni Ameriki je zadela l. 1812 enaka osoda; v okolici mesta Beluno p. l. se dolgo ni mogla zemlja upokojiti; to vse so učinki ravno tiste sile, ki po naših železnicah neznanske teže premikuje, pa tudi zanikernim kuharicam kotle razganja. Otoki iz morja vstajajo, kakor da bi iz tal rastli, tako n. pr. otok Ferdinandeja l. 1831. V bolj novejših časih je vulkanska sila predelala ves otok Santorin. Tako tudi dan danes opazujejo, da se obrežje Švedsko in Norveško na nekaterih krajih počasi vzdiguje, kar nekateri pripisujejo vodeni pari. (Drugi pa zopet drugim vzrokom, ker premembe pri obrežjih se opazujejo ne samo tam, temveč tudi drugje.)

Za našo zemljo, t. j. za njeno gospodarstvo je pa voda, ki se lahko premika, posebno važna za to, ka z zrakom vred bistveno pripomore, da se solčna toplota bolj enakomerno razširja. Solnce na osredniku morskó vodo bolj razgreva in stanjša, kakor ob tečajih; tedaj se izliva voda iz merzlih tečajnih krajev v gorkeje tropične in tudi narobe. Koliko da ti curki vplivajo na obnebjé, lahko se spoznava; hladé vročino med povratnikoma, in ogrevajo tečajnikom obližnje kraje. Naj bolj znani morski curek je v atlantiškem oceanu zalivski curek (Golfstrom), kateremu se ima zahvaljevati severo-zahodna Evropa za milejše obnebjé. Ta se začénja v mehikanskem zalivu, pretaka se pri polotoku Floridi ob obrežji severne Amerike do Novo-Fundlanskih sipin in se potem obrača proti Evropi, od tod pa na jugo-vshod, in neha pri Azorskih otokih. Tudi

veter, ta najvažnejši curek v zračnem morji, ki je le tako mogoč, da zrak ni povsod enako gost, izpeljuje se posrednje ali neposrednje vsaj nekoliko iz vode. Morski curki razgrevajo ali shladé zrak, s katerim pridejo v dotiko; voda in suha zemlja različno sprejema in oddaja gorkoto, kar je zopet vzrok, da odmorski in namorski vetrovi (Monson-Winde) tako redno vlečejo; velikanski kupi snega in ledú so nakopičeni ob tečajih in po naših naj višjih gorah; a poglobitno vendar voda deluje tako, ker prestopa iz skupnosti v skupnost (Aggregatzustand) in veže ali razveže veliko množino gorkote, da zaseda sedaj manjši sedaj večji prostor, in od tod izvira vse motenje enakotežja v našem ozračji, ker vetrovi le mimgredé kaj naravnajo. Vetrovi vlečejo k nam iz gorkejših ali merzlejših krajev, in so več ali manj napojeni vodenih par, ako tedaj voda bistveno pripomore, da se vetrovi zbujaajo, pa vetrovi zopet naj več vplivajo, kaka je zračna padavina (ali gre sneg, toča ali dež), in kedaj se nabrana voda posuši. Voda in zrak se tedaj nasprotno predirata, delujeta drug na drugega in drug z drugim. Solčna toplota, zrak in voda naj več vzrokuje spremembe v vremenstvu (meteorologiji). Nekateri tudi terdó, da elektrika v gromskih oblakih, ki nareja blisk in grom, naj veličastnejšo naravno prikazen v našem ozračji, nastaja ta čas, kedar se vodena par hitro zgosti, da prihaja elektrika od tod, ka se hitro megle zgosté.

Premišljevali smo dosihmal vodo, kar se tiče stvaritve našega planeta in neorganskih sprememb na njem, v prihodnje pa hočemo govoriti od njenega razmerja do organskih bitij na zemlji. Organskega bitja, t. j. rastlinstva, živalstva in človeštva, kakoršno je sedaj, si kar ne moremo misliti brez vode na zemlji. To nam bode poterdil vsak, ako prirodo naj bolj premišljuje. Ako si tudi pevska domišljija na mesecu misli človeška bitja, in naj si kdo domišljuje tam rajske vertove, vendar trezna učenost nas uči, da na mesecu ni vode niti zraka; tedaj tudi ni takega organskega življenja, kakor na zemlji. — Kako žalostno in pusto mora biti na tihi luni! Koliko bolj prijazna v tem oziru sta nam sosedna Venera, svitla danica in večernica, ali rudečo-žarni Mart, dve premičnici, na katerih se skoro brez dvoma da dokazati, da imate zrak in vodo. Sicer se pa na zemlji dosta lahko prepričamo, kako žalostna pustota je tam, kjer ni vode, da bi vse razkrojila in oživila. Kako opanljivo stopa popotnik v Saharo, v morje brez vode, ker po njenih valovih vleče pogubonosni Samum. Niti naj manjši lišaj ga ne spominja na rastlinstvo, misliti bi si mogel, da je vse živeče zginilo od tod, ko bi ga sem in tje begoča zverad ne spominjala na živeča bitja. Upehan od truda, zevajé od žeje, komaj premika osmojene ude. Kar zagleda v tem peščenem morji prijazen otok. Nateguje svoje zadnje moči in sedaj je v oazi. Pod njim se razprostira zelena ledina, s sadom obložene palme ga vabijo pod svojo senco in šumljajoč vir mu ponuja okrepčanja. Kdo je vstava-

ril ta raj v ti žalostni pustinji? Voda, ki iz tal izvira, pa nikdo drug! Napeljajé vodo po arteških virih po več ur daleč iz gorá so spremenili veliko puščave pri Algieru v rodovitno zemljo. To vidimo tudi sami, ko po vročem poletinskem dnevju dobrotljivi dež napoji suho zemljo in se vse na novo ozíví in ozelení. Zato poje pesnik: „Iz oblakov blagor pride, dež izide“.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

Vabilo k prvemu občnemu zboru „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ Duh časa in ljubezen do domovine kliče tudi slovensko-štajarske učitelje k skupnemu, vzajemnemu delovanju, vabi je k družabnemu in bratovskemu posvetovanju o važnih zadevah svojega imenitnega poklica. »Družabniki učiteljskega društva za slovenski Štajer« zberó se 21. in 22. septembra v Mariboru k »prvi skupščini slovensko-štajarskih učiteljev«, ki bode obravnavala sledeče reči: 1) Pitanja graške deželne učiteljske skupščine. 2) Imenovanja učiteljev. 3) Zadeve »Učiteljskega društva za slovenski Štajer«.

Zborovalo se bode v Wiesthalerjevi dvorani (Hotel zur Stadt Wien); začetek vsikdar ob 9. uri dopoldne. Z zborom bode združen mali učiteljski koncert ter izleti v mariborsko okolico. (Kam? pove 7. številka »Slovenskega učitelja.«)

Vabimo k temu zboru ne samo štajarske učitelje, marveč vse slovenske učitelje, ter druge svoje slovanske in nemške sobrate, kakor tudi vse slovenske šolske prijatelje. Pohodite v obilnem številu naš 1. zbor, da nas s tem ne samo podpirate v našem težavnem podvzetju, da v nas marveč veselje in serčnost k daljnjemu delovanju obudite, ker baš vstrajnosti nam je treba v vseh naših slovenskih zadevah, zlasti pa na šolskem polji. Vse za blagor naše ožje in širje domovine!

Slavno vodstvo južne železnice je za $\frac{1}{3}$ vožno ceno znižalo za vse udeleževalce zбора, in sicer v 2. in 3. razredu na čertah: Gradec-Terst, Beljak-Maribor, Kaniža-Pragersko, Zagreb-Zidanmost. Ker se je treba na postajah izpričati, izdaja društvo v ta namen »pristopnice«, ki veljajo za družabnike 20 kr., za nedružabnike 30 kr., in se do 15. sept. pri odboru v Ljutomeru dobivajo.

Začasni odbor »Učit. društva za slovenski Štajer« v Ljutomeru 20. avg. 1874.

Predsednik: J. Lapajne.

Tajnik: Janko Žirovnik.

Iz ptujske okolice. 6. avgusta je imelo učiteljsko društvo za ptujski okraj svoj sedmi letošnji zbor v Ptujju. Navzočih je bilo 19 udov in gosp. Bauer, mestni odbornik in ud ptujskega krajnega šolskega sveta, kot gost. Zborovanje je začel predsednik Serbec ob 10. uri predpl. — Zapisnik od 2. julija se je potrdil. — 16 knjig kmetijskega zadržaja je poslala ptujska kmetijska podružnica; odkazale so se društveni knjižnici. — 24 iztisov brošure »Errichtet Schulgärten!« je poslalo štajarsko društvo za omiko ljudstva (Volksbildungsverein v Gradcu); ti iztisi so se razdelili vsem 24 krajnim šolskim svetom ptujskega šolskega okraja. — Naznanil se je dopis centralnega odbora II. občne skupščine hrvatskih učiteljev, v katerem odbor društvo vljudno vabi, da se vdeleži II. občnega zбора hrvatskih učiteljev, kateri bo 25., 26., 27. avgusta v Petrinji.

G. Robič je potem poročal o 21. občni skupščini nemških učiteljev v Bratislavi 26., 27. in 28. maja t. l. Govoril je gospod poročevalec o namenu občnih učiteljskih zborov, o Vratislavskem mestu, njegovem šolstvu, o razstavi učnih pripomočkov in o sklepih zborovanja. Poročilo, katero je trajalo 3 četert ure, je bilo zelo zanimivo; iz njega je bilo videti, da g. Robič v Bratislavi ni potratil časa, ampak da se je za to brigal, za kar je bil odposlan. G. predsednik mu je za poročilo izrekel priserčno hvalo. Na predlog g. Robiča je društveni zbor sklenil, da se prenarede društvena pravila; izvolil se je sa to 5 udni odbor: g. g. Robič, Krajnc ml., Ser nec, Weingerl in Možina. Načelnik tega odbora je g. Robič. Prenarejena pravila se bodo precej v prihodnjem zboru meseca septembra društvu v pretresovanje predložila. Kakor je slišati, se bo povzel v prenarejena pravila med drugimi tudi §, da bo društvo smelo ne samo v Ptuj, kakor dozda, ampak tudi v raznih šolskih krajih ptujskega okrajnega glavarstva zborovati, in tako razširjevati boljšo svest o šoli med vse verste ljudstva.

Na Koroškem bode 13. septembra deželna učiteljska konferencija. Na dnevnem redu bode: 1) Ali je nedeljska šola za naprej potrebna in koristna? 2) Ali je iz pedagogično-didaktičnega stališča primerno, da se na Koroškem napravljajo samostojne trirazredne ali osemrazredne meščanske šole? 3) Kako naj se obertnijsko in kmetijsko nadaljevalno poučevanje na podlagi ukaza od deželnega šolskega sveta vpelje in osnuje? 4) Določevanje normalučnih načrtov v zvezi s pregledovanjem sedaj upeljanih učnih knjig. 5) O klasifikovanji učencev. 6) Ali zadostujo disciplinarna sredstva, zaznamovana v §. 24. učnega in šolskega reda? 7) Pretresovanje uradnih spisov za koroške šole. 8) Volilna pravica koroških ljudskih učiteljev.

Iz Ljubljane. *Iz seje c. k. dež. šolsk. sveta 9. julija 1874.* (Dalje.) Prošnja nekega ljudskega učitelja; da bi se opetovani preskušnji za splošne ljudske šole podvergel, se odbije. Učiteljeva služba v Kropi se podeli Marki Kovšci. — Začasna učitelja, France Bevek v Šentvidu pri Berdu, in Jože Korban v Vodica h se stalno vmestujeta. Sklene se: Okrajni šl. svet, ki vpraša, kako je z učiteljevi prihodki na ljudski soli, kjer ob pomankanji učitelja podučuje učitelj za silo, zavrača se na določbe §. 82. št. 2. dež. šl. post. 29. aprila 1873. l., po kateri spada interkalare za spraznjene učiteljske službe, kolikor se ne spleča dedičem bivšega učitelja, ali kolikor se ne odšteje za nagrado pomožnemu učitelju, v pokojninski zavod. Pomožni učitelj ima tedaj in z ozirom na to, kolikor dela, pravico do nagrade; da se mu odmeri in določi nagrada imajo se staviti primerni nasveti deželnemu šolsk. svetu. 2. Drugo vprašanje, kako gre poberati šolski denar pri šolah, ko pride na dolgo spraznjeno šolo med šolskim letom nov učenik, ali gre namreč poberati šolski denar začenshi od prihoda (novega učitelja) ali tudi za čas spraznjenja, in ga odrajtovati v pokojninski zavod reši se tako, da se za čas, ko ni bilo učenika, šolski denar ne odrajtuje, ker je namreč šolski denar z ozirom na določbe §§. 38. in 40. d. p. dne 29. aprila št. 21. osebno plačevanje šolskim otrokom ali njih starišem na mesece, pogojeno s tem, da je res šola; pa ne, kjer v enem kraji več mesecev ni bilo šole, in se zamujeno v dotičnem šolskem letu ne more nadomestiti s podaljšanjem šolskega poučevanja. — Prošnja okraj. šolskega sveta, da bi se za šolske potrebe naredil naklad na deželo s privzetjem normalnega šolskega zavoda, odda se kranjskemu deželnemu odboru. — Prošnja šolsk. sveta, da se vsolanje in izšolanje ustavi toliko časa, da se prenaređi dež. post. 29. apr. 1873. l. št. 21. d. z., se odbije, ker ni pričakovati, da bi se postava, kar se

tiče določevanja mej, pri šolskih občinah pre naredila. — Prošnja krajnega šolsk. sveta v Terziču za pripomoč k nagradi učiteljem, ki so podučevali v napredno-izobraževalni šoli rokodelčiče, vrača se okraj. šl. svetu v dopolnjenje. — Prošnja okraj. šl. sveta za posojilo proti povračilu, da se plača učiteljem potnina k okraj. šl. zborovanju se odbija; dež. šl. svet ne najde namreč vzroka, da bi zarad tega posojila iskal pri deželnem odboru, dež. zaklad posojuje šolam vsled §. 28. d. p. 29. apr. 1873. l. dež. z. le za učiteljske plače; imenovani troški pa zadevajo le šl. okraj, in zato mora pa o pravem času skerbeti c. k. okrajni šl. svet po ukazu dež. šol. sveta dné 24. maja 1873, št. 765; iz normalnega šolskega zaklada se pa tudi ne more kaj takega zahtevati ali sprositi, ker se za tako splečevanje v proračuni ni moglo preskerbeti in naprejvideti. — G. Matiju Potočniku, učitelju v Kranji se dovoli pokojnine 450 gl. iz pokojninskega zavoda. — Po nasvetu c. k. okraj. šl. sveta v Kočevji se nadučitelju v Srednji vasi obresti Štefan Erkerjeve vstanove od 3000 gl. kapitala ne bodo vštete v plačo; proračun ljudske šole v Srednji vasi se popravi tako, da se za l. 1874. in zadnje četertletje 1873. letne obresti vstanove odpišejo, in kranjski odbor se naprosi, da tistih 126 gl., ki še primankajo doplača iz normalnega, oziroma iz deželnega zaklada. Prošnja krajnega šolskega sveta v P. (Pressnitz*) , da se šolska srenja odveže plačevanja za šolske potrebe po odobrenem prevdarku proti tem, da plača učitelja za silo, vrača se okrajnemu šolskemu svetu in zraven se opominja, da na to prošnjo se ni treba ozirati, ker v »Pressnitz« uči pomožni učitelj, kateri je postavljen z odobrenjem c. k. okrajnega šolskega sveta; dohodki spraznjenih služeb se imajo stekati po §. 28. dež. šl. post. 29. aprila 1873, št. 22. dež. zak. v pokojninsko blagajnico; po ukazu dež. šolsk. sveta dne 7. svečana 1874, št. 127. i 255. okrajno blagajnico in učiteljsko pokojninsko oskerbujejo c. k. davkarije, in te imajo izplačevati šolske potrebe in učiteljske plače.

— *Iz seje c. k. dež. šolsk. sveta 23. julija 1874.* Ko se prebero vladne vloge, sklene se, da se naprosi knezoškof. redništvo, ka hoče imenovati naslednika za umerlega zastopovalca cerkve pri okraj. šl. svetu v Kranji. — Prošnje za risarsko in prirodopisno učiteljsko službo na c. k. realni gimnaziji v Rudolfovem se predlagajo sl. ministerstvu. — Sklene se, da se če razpisati učit. služba za nemški jezik kot glavni predmet in še za kak drugi, kot stranski predmet na ljubljanski realki. — Sl. ministerstvo se naprosi, da privoli vmestenje drugega asistenta za risanje na ljubljanski derž. real; in da se sme III. razred razdeliti v dva oddelka v šl. leta 1874/5., ako bi vstopilo nad 60 učencev. — Sporočilo dež. nadzornika za humanistične nauke na srednjih šolah o letošnjem nazorovanji na deržavni realki se sprejme, in sl. ministerstvu se nasvetuje, naj bi se učne ure za nemški jezik v drugem razredu in za laški jezik v tretjem razredu na teden pomnožile od 2 na 4 ure. — Prošnja za sprejetev v žensko izobraževališče, pregledovajè postavno starost, se predlaga slav. ministerstvu. — Osnova nadaljevalnega tečaja predložena po ravnateljstvu moškega učit. izobraževališča se sprejme, in sklene se, da se pokliče 21 učiteljev vanj, ti dobodo po 50 gl. potnine in vžitnine.

Ker se je gosp. Peter Končnik odpovedal službi glavnega učitelja na tukajšnjem mož. učit. izobraževališču se služba vnovič razpiše. C. k. okrajni šl. svet za okol. ljubljansko je predložil obravnavalna pisma, ki se tičejo vstanovitve 2. razreda na lj. šoli v Borovnici; pisma se pošljejo kranjsk. dež. odboru s povabilom, da naj privoli za zidanje 3000 gl. iz nor-

*) Tega imena ni v Imeniku „Orts-Repertorium d. H. K.“

malne šolske zaloge oziroma iz deželne blagajnice tako, da se polovica v predštev jemlje l. 1875, druga polovica pal. 1876. — Dež. šl. svet okraj. šl. svetu, ki praša, kako je z učiteljski prihodki, privzemši tudi dodatek iz norm. šolske zaloge, kateri so v predštev vzeti za 1874, l., ko ni učitelja na tisti šoli, ali pride vse, kar ostaja v pokojninski zavod, se tako odgovarja: predštev šolskih občin imajo v sebi to, kar je šolam stvarno potrebno in kar učitelji dobivajo; v predštev vzeti prihodki šolske zaloge, izvzemši poverhnine, so tedaj učiteljski prihodki, odšteva se le to, kar šole stvarno potrebujejo; kedar tedaj ni učitelja, se to plačuje v pokojninski zavod po §. 72. dež. šl. post. 29. aprila l. 1873. št. 22. dež. zak. Izvzet je šolski denar takrat, ko tudi pomožen učitelj ne podučuje, ker je šolski denar z ozirom na določbe §§. 38. in 40. dež. zak. osebna, na mesece izplačilna davščina šolskih otrok, oziroma njih starišev, in se tedaj plačuje le takrat, kedar se tudi podučuje. Dalje se tudi sklene, da se poterdi nasvet, ki ga je stavil okrajni šolski svet po zaslišanji pomnoženega krajnega šolskega sveta in se daje nagrada 20 gl. pomožnemu učitelju iz krajne šolske zaloge na račun prihodkov za vredjeno, a spraznjeno učiteljsko službo. — Kar se tiče prostorov nižje realke v licealnem poslopji, ki bi se potrebovali za II. mestno šolo, sklene deželni šolski svet, da se kranjskemu deželnemu odboru na njegovo vprašanje tako odgovori, da naj se mestnemu magistratu odreče njegova prošnja, zastran porabe teh prostorov za II. mestno šolo; ti prostori naj se prihranijo gimnaziji in učit. izobraževališču, ker jih močno potrebujete.

Nadučitelju na 4razredni ljudski šoli v Kočevji, Ignaciju Böhmu, se dovoli stopiti v pokoj za konca šl. l. 1873/4, in odkáže se mu pokojnina iz kranjskega šl. pokoj. zavoda. — Seja se sklene, ko se še dovoli nekaterim nagrada in denarna pripomoč.

— *Razpisuje se 6 nagrad po 42 gl. iz Metelko-tove vstanove za učitelje po deželi, ki se mimo drugih odlikujejo v nrvnosti, slovenskem jeziku in v sadjereji. Prošnje pòtem okrajne šolske gosposke do 20. sept.*

— V radovljiškem okraji sta zvoljena v deželno učit. konferencijo gg. Jakob Stojec in Janez Pezdič ml.

— V gospodarski tečaj v Gorico pridejo iz Kranjskega G. g. Mihael Kalan iz Orehovka, Josip Vovk iz Črnega Verha in Fr. Papler iz Polhovega Gradca. — V nemški Gradec: G. g. Fr. Golmajer iz Doba, J. Gantar iz Šen-Petra, L. Abram iz nemške Loke, Fr. Fabijančič iz Bučke, Fr. Muhvič iz Verha in L. Božič iz Grahovega.

— Učiteljskim pripravnikom: Ker na Kranjskem primanjkuje učiteljev, bode učiteljsko izobraževališče tudi še 1874/75. in 1875/76. imelo le 3 l. tečaje. Vendar se nastopni učitelji stalno ne vmestujejo prej, dokler niso bili 3 leta v službi; v spricalih se ima to določno poudarjati.

— V četrtek po malem Šmarnu t. j. 10. septembra zboruje vdovsko društvo, potem slov. učiteljsko in »Nar. Šola.« Slov. Narod nas je že v svojem listu 26. avg. prav po bratovski pozdravil, in nam svetoval »modus vivendi« t. j. porazumljenje s krain. Lehrervereinom. To je že tudi »Laib. Schltzg.« večkrat nasvetovala. Učitelji ne bodite šolobarde, in ubogajte modri svet, kateri Vam daje boter in botrica! — Danes podajamo račun vdovskega društva. — Drugo pri zboru! Da se vidimo 10. septembra. Bog!

R a č u n

*o dohodkih in troških vdovskega učiteljskega društva, njih vdov in sirot
na Kranjskem od 20. sept. 1873. do 2. sept. 1874.*

Opr. štev.	P o s a m e z n o	G o t o v i n a		O b l i g a c i j e	
		gld.	kr.	gld.	kr.
	Prihodki:				
1	Od 20. septembra 1873	20	13		
2	Letnina in vstopnina družtenikov:				
	I. četertletje	144	25		
	II. »	180	—		
	III. »	126	—		
	IV. »	36	—		
3	Obresti od obligacij in sicer:				
	I. četertletje	62	—		
	II. »	536	45		
	III. »	26	50		
	IV. »	611	35		
	v srebru	25	—		
4	Za nakupovanje obligacij	—	—	1.300	—
5	Drugi prihodki	—	—	—	—
	Skupaj	1.767	68	1.300	—
	Od tega je v srebru 25 gld.				
	Troški:				
6	Podpora učitelju	60	—		
7	» vdovam in sirotam	676	—		
8	Za nakupovanje obligacij	913	50		
9	Razni troški	6	—		
	Skupaj	1.655	50		
	Premoženje:				
10	Hranilnične buk, št. 59,536 k. l. 1873.	675	83		
11	V državnih dolž. pismih	—	—	30.950	—
12	Akcija št. 27. Slovenije	—	—	80	—
13	Gotovine v kasi	112	18		
	Skupaj	788	01	31.030	—
	Dr. Anton Jaro, pervosednik.				
				Matej Močnik, tajnik in blagajnik.	

— *Šolska letina na Kranjskem.* C. k. učiteljsiše za učitelje in učiteljice v Ljubljani. Na možkem učiteljsišču in na vadnici za dečke so delovali 3 glavni učitelji (2 profesorja in 1 namestovalen učitelj), 1 pomožni učitelj, 4 učitelji in 1 podučitelj; 1 učitelj in 1 pomožni učitelj za godbo; na ženskem učiteljsišču in na vadnici za deklīče so bili 3 glavni učitelji (2 profesorja in 1 začasni učitelj), 3 pomožni učitelji in 2 pomožni učiteljici, 2 učiteljici na vadnici (1 namestovajē). Na obeh učiteljsiščih je bil 1 katehet; vodja je ravnatelj na možkem učiteljsišču gsp. Blaž Hrovat. — Na možk. učiteljsišču je bilo 9 tretjeletnikov; vsi so se podvergli izpitu in ga tudi dostali, drugoletnikov je bilo 5, prvoletnikov 19, vseh skupaj 33 gojencev. — Na ženskem učiteljsišču jih je bilo v III. letu 26, v II. 16 in v I. 29, skupaj tedaj 71 gojenk; 26 jih je izverstno napredovalo, 28 dobro, 12 zadostno in 4 pa nezadostno, 1 ni bila razredjena. — Vadnica za dečke je imela v IV. razredu 44, v III. 47, v II. 41, v I. 32 skupaj tedaj 164 učencev; na deklīški vadnici jih je bilo v II. razr. 14, v I. 15, skupaj tedaj 29 učenk.

Zrelostni izpit. Pismeno spraševanje je bilo od ponedeljka 20. julija do sabote 25. julija in ustmeno 3. i 4. avgusta na možkem učiteljsišču. Izmed 10 sprašanih je dobil 1 sprīčalo št. I; 4 št. II; 4 št. III; 1 (unanji) št. IV.

Jahresbericht der I. städtischen vierklassigen Volksschule in Laibach. Na tej šoli je učilo z vodjem vred 5 svetnih učiteljev, in 3 duhovni verouk. Učencev je bilo od začetka leta 380, na koncu pa 353 in sicer v I. razr. a 92, v I. razr. b 44; v II. razr. 86; v III. razr. 66; v IV. razr. 63 = 353. V pripravnici za obertnijsko šolo, ki se je začela 3. maja, je bilo v I. oddelku 69, v II. 67 rokodelčičev. V tej šoli se je podučevalo 2krat na teden po 1 uro, od $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 9 zvečer, in ob nedeljih dopoldan po 3 ure. Dobrotniki tej šoli so bili: slavna hranilnica, katoliško društvo, slavna mestna gosposka, krajin. Schulpfennig, gsp. mestni župan in gsp. dr. Steiner in gg. M. Gerber in H. Ničman. Poročilo je nemško in slovensko, imena učencev in krajna imena pa nemška.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem: Na enorazredni ljudski šoli v Zalilogu, na novi, enorazredni ljudski šoli v Olševku in na dvorazredni ljudski šoli v Cerkljah se učiteljske službe s 400 gld. letne plače in s stanovanjem razpisuje. Prošnje s potrebnimi sprīčali do 12. septembra pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Na štirirazredni ljudski šoli v Kranji je služba učiteljska, letne plače 500 gold., razpisana. Prošnje do 24. septembra 1874 pri krajnem šolskem svetu v Kranji. Prosilci, ki so že v službah, naj oddajajo svoje prošnje predstavljenemu c. k. okrajnemu šolskemu svetu. C. k. okrajni šolski svet v Kranji 24. avgusta 1874.

Na enorazredni ljudski šoli v Velki dolini učit. služba, plače je 500 gld. Prošnje do 26. septembra pri krajnem šolskem svetu v Velki dolini.

C. k. okrajni šolski svet v Kerškem 13. avgusta 1874.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. V. Levštik iz Dobrepelj v Trebno; g. J. Vovk se stalno umeštuje; g. g. Anton Turek iz Šentvida pri Zatičini in Avg. Engelman iz Kranja gresta v pokoj.

Listnica. G. P. Kogoj v Tominu. Letniki 1862, 1863, 1873 in 1874 se dobivajo in sicer prvi trije nevezani po 1 gl. 50 kr., l. 1874 po navadni ceni 3 gl.; drugi letniki niso celi.